

deturc (Lab.): «las faldillas de virones, - lo devantal d'endiana, / lo gipó de *gra de turch*, / ---», MilàF (Romlo., 356.17).

Gruix [1381] o *gruixa*, aplicat a una orla, doc. de Cardona de 1455 [BCEC, 1905, 337]; el doc. ross. de 1381 l'he citat ja s. v. *BLE*; «que la dita obra se hage a complir segons que era d'alta e de *gruix*» (Montesquiu d'Albera, a. 1385), amb dos exemples de *gruxa*, exactament sinònims, en docs. ross. de 1615 i 1617 (*InuLC*); «una lança sola, de largària de 13 palms, ab lo ferre e ab tot, la punta de diamà, la *gruxa* cascú tal com li plàcia, «les armes offensives, una lança de largària de 14 palms, la *gruxa* cascú a voluntat», JoMartorell (Ag. I, 199; II, 210). En cat. central avui es prefereix *gruix* [únic que jo he sentit a Barcelona etc.], però també s'hi ha dit *gruixa*, i fins ho diuen encara així els pagesos del delta del Llobregat («hi hem posat una capa de sorra de dos dits de *gruixa*», El Prat, 1932); «en quant a la part exterior de la parròquia, és obra molt sòlida per la fondària de sos fonaments, *gruixa* de ses parets y esperons», «la casa de la llotja, de marés, obra tota molt sòlida, per la *gruxa* de ses parets», B. de Maldà (*Excursions*, pp. 15, 45).

En l'article *GRAS*, a propòsit de *greix/graixa*, ja he donat l'explicació d'aquests mots per un llatí vulgar *GRÖSSIES, i convé rebutjar altres explicacions que s'han intentat d'aquests mots o dels corresponents fem. oc. ant. *groissa*, fr. ant. *groisse*, que encara usava Rabelais («*groisse*: grossesse», gloss. de l'ed. Budé).¹

Gruixària: «Tal volta grans pahissos que, en tot sa llargària, / les aygues abrigaven des dels temps de Noè, / minvar en aquell dia vegeren sa *gruixària* / y ses veles estendre-hi lo mariner temé», Verdaguer (estr. intercalada, en el primer esbós de l'*Atl.*, entre les estr. 13 i 14 del cant v). *Gruixut* (Lacav.; *DAG.*, *DBal.*, sense cites), no Lab. 1839, però Mrn. Aguiló: «en les anelles / de tes *groixudes* trenyelles / que al dors portes amollades» (a. 1844, *Ant. Po.* 1844, p. 38); però a les tres Balears prefereixen *gruixat* (*DFgra.*, *DAmen.*, *PzCabr.*, *AlcM.*, i així es llegeix pertot i s'hi sent, a Mall.): «qui sembra terres *gruixades* / sol collir bona llavor», aforisme rural que anoto a Bunyola (1963). *Gruixadell*. *Gruixadura*. *Gruixea*. *Gruixer*. *Gruixitud*. *Gruixudària* o *Gruixadura*, o *gruixura* (La-cavalleria).

Engruixar [c. 1330]: «la regina *engruxà* e, a cap de nou mesos, axí con natura vol, ella infantà un bell fill e graciós», Muntaner (13). Intr. *engruixar* 'engruixir-se' en el gloss. de les *VidesR.* «La dona prenyada, com lo ventre se *engruxa*», StVicentF (*Quar.*, 280.44); «fills alletar / --- / lo cos afluxa, / los pits *engruxa*, / la faç desfrèça / ---», JRoig (*Spill*, 6020). *Engruixir* [o *engrujar*, Lacav.]; *engruiximent* o *engruixament* [Lacav.]. *Desengruixir* (no en Sanelo, però sí en el vocab. de Tastú, mal escrit «*desengrujen*: enflaquecen»). *Desgruixar*; *esgruixar*. *Regruixar*; *regruix*.

¹ M-Lübke, *Rom. Gramm.* (II, 451) proposà veure-hi imitacions dels abstractes germànics d'adj., en -i, al. -ei, angl. -y, però hi va renunciar ell mateix en la

Hist. Frz. Spr. (i Brüch, *RLiR* II, 54).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *grossa*, *grossal*, *grossala*, *grossalló*, *grossam*, *grossar*, *grossària*, *grossejar*, *grossello*, *grossellut*, *grosser*, *grosseria*, *grosserada*, *grosserando*, *grosserenc*, *grosserejar*, *desgrosserar*, *grossesa*, *grossícia*, *grossitud*, *grossor*, *grossura*, *engrossar*, *engrossant*, *engrosseir*, *engrosseïment*, *regròs*, a l'*engròs*, *gros*, *en gros*, *gro*, *gradeturc*, *gruix*, *gruixa*, *gruixària*, *gruixut*, *gruixat*, *gruixadell*, *gruixadura*, *gruixea*, *gruixer*, *gruixitud*, *gruixudària*, *gruixadura*, *gruixura*, *engruixar*, *engruixir*, *engruiximent*, *engruixament*, *desengruixir*, *desgruixar*, *esgruixar*, *regruixar*, *regruix*.

GROSELLA, pres del fr. *groseille* id. □ 1.ª doc.: Lab. 1839. No és genuí: caldria dir *RIBES*. Per a l'origen del mot francès, veg. *DCEC* i *DECH*.

DERIV.: *Groseller*. Derivat d'un *grossula*, llatinització botànica, arbitrària, del dit mot francès: *grossulària*; *grossulariàcies*. *Gossularina*. *Grossularita*.

Grossa, *grossària*, *grosser*, -*eria*, V. *gros* *Grossulària*, V. *grossella* *Grota*, V. *garota* *Grota*, *grotesc*, V. *gruta*

GRUA, del ll. GRŪS, GRŪĪS, f., id. □ 1.ª doc.: segle XIII, Lull, Jaume I:

«Si éls podien parlar ab Nós, que éls nos rendrien Almenara --- e denant lo castel d'Almenara, a vista d'aquels qui havien parlat ab Nós, qui eren en la costa, prenem una *grua* així con Nós volfem que-s presés, alta e ben presa; e Nós fom dels primers acorredors que hanc hi feren, e no leixam occir la *grua*, ans la tolguem als falcons, e faem-los péxer en galina, e enviam la *grua* tota viva a aquels dos ab qui Nós havíem parlat nostre pleyt: e enviam-los dir que, per estrena d'Almenara, menjassen la *grua*, e que Nós la-ls enviàvem tota viva, per ço quan sabíem lur custuma que no la volien morta; e éls hagren gran alegria, e dixeren a nostre missatge --- —Digats al Rey --- que ço que desija d'Almenara veurà en breu»; de nou en la *Crònica*, i a propòsit de l'ambaixada rebuda del Rei dels Tarteres, Jaume I es vanta, comparant-ho amb la caça de gran estil, «que Nós solfem pendre *grua* e avoçtarda» (§§ 244, 458, Ag. 290, 457).

D'aquí podem treure importants deduccions: a) que la caça de la grua era exercici venatori comú des d'antic als sarraïns i cristians, i en particular éls més poderosos i prestigiosos; b) que la grua, com a caça i menja de la bona, sovint es devia menjar mig estantissa i ja mig dilacerada pels falcons, però que naturalment s'apreciava com a gran privilegi poder-la menjar matada de fresc, puix que era tan sabut de Jaume I que els sarraïns avantatjats la demanaven així, i ho agraien com una finesa especialíssima per part de llur adversari.

El gran paper que tenia la caça de la grua en els costums de les seleccions medievals es veu per les moltes mencions que es troben de la *grua* i dels fal-